

ПРО ПОРЯДОК КОЛЬОРІВ НАЦІОНАЛЬНОГО СТЯГУ, АБО ЯК НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРАПОР НЕ СТАВ ДЕРЖАВНИМ

СЬОГОДНІ кажучи про Державний прапор України, думаємо, що він є водночас нашим національним і при цьому жовто-блакитним. У Конституції ж про Державний прапор сказано, що це – «стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів» (за правилами вексилології – науки про прапор – першою зазначається верхня барва). Отож, ми неправильно визначасмо Державний прапор, кажучи, що він – жовто-блакитний. Нинішній Державний прапор – синьо-жовтий, і його слід відрізняти від національного, який поки-що не набув державного статусу.

Для ілюстрації непослідовності та поверховості у роботі державотворців та прапорознавців над цим важливим символом зробимо коротенький екскурс в історію.

Окремі сучасні дослідники, зокрема В.Шаян, В.Ілля, виводять традицію використання жовто-блакитних кольорів ще з язичницьких часів. Найзначніші святощі слов'ян Сонце і Вода виражалися відповідно через жовту і блакитну барви, що розміщувалися відповідним чином на військових знаменах, які, за словами російського історика XIX ст. М.Карамзіна, слов'яни обожнювали і вважали, що у воєнний час вони найсвятіші від усіх ідолів. Із затвердженням християнства ідея святості військового знамена залишилася. Збереглися і традиційні жовто-блакитні кольори. Сонце і Вода органічно впилися в нову релігію і в православних храмах Київської Русі продовжують виражатися у жовтій і блакитній барвах як вогонь і вода.

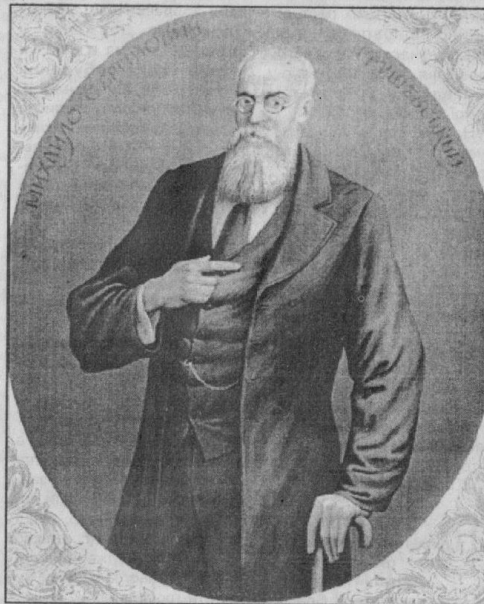
Закономірно видається поява у другій половині XIII ст. на гербі Галицько-Волинського князівства золотого лева на голубому тлі. Уживання цих кольорів уже стало традицією, а також було прийнятне як для християн – князів і бояр, так і для простолуду, серед якого ще було чимало прихильників рідної віри.

Ці барви не випадково з'явилися як у період галицько-волинської держави, так і в пізнішій символіці (нап.: кілька століть потому у гербі Подільського краю золоте сонце зображується на блакитному полі; золоті сонце і хрест на блакитному полі знаходимо також на гербі м. Охтирки 1776 року). Жовтий і блакитний кольори, їх трактування протягом століть успадковувалися від дохристиянської культури. Саме через небажання офіційних науковців визнати те, що походження цих барв іде ще від язичництва, і маємо безглузду плутанину – синьо-жовтий замість жовто-блакитного.

Як відомо, під час національно-визвольної війни 1648-1654 рр. козацьке військо мало прапори різної барви із зображенням зірок, хрестів, місяців, гетьманських або полкових гербів. Добрим свідченням того, що козацтво зберегло і традицію використання жовто-блакитних прапорів, є опис-звіт російського філолога і культурознавця України Ф.Корша на картину І. Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану», яку придбав імператор Олександр III: «... знамена козацкие, изображенные художником Репиным на его картине, не содержат по своему цветовому набору никаких иностранных веяний, а отражены в себе извечную прелесть и красоту цветов золотых и небесных, постоянно присущих для всех знаков отличий в Южной Руси (Малороссии) еще со времен великих князей Киевских...»

Михайло Грушевський в «Історії України-Руси», подаючи опис очевидця штурму козаками Чернігівського полку міста Гомеля у 1651 р., серед інших корогов указує і на дві «жовто-облочисті» (тобто жовто-блакитні – прим. автора). Цікавий той факт, що перший дослідник опису цих стягів Я.Саєвич, окрім того, що опублікував зразки прапорів, ще й показав глибоку прапорницьку традицію українського козацтва. Після ретельного аналізу подій 1651 р.

висунув припущення про те, що два жовто-блакитні прапори належали не Чернігівському, а Ніжинському козацькому полку, оскільки герб Ніжина – це золотий жезл бога торгівлі Меркурія на синьому (голубому) полі і Ніжинський полк у кампанії 1651 р. був підпорядкований чернігівському полковнику Мартину Небабі.

М. С. Грушевський, голова Української Центральної Ради

У XVIII ст. прапори з поєднанням жовтого і блакитного кольорів уже значно поширюються всією територією України.

Наступний поштовх національно-визвольному рухові дала революція в Австрійській Імперії 1848 р. Невдовзі по своїм утворенні Головна Руска Рада ухвалила за остаточні українські емблеми: герб Романовичів – золотого лева на блакитному полі й похідне від нього жовто-блакитне поєднання кольорів як національних. Новітні українські прапори швидко поширювалися. Порядок кольорів не був відразу усталений, однак у прапоро-

знавчих публікаціях і полеміках поч. XX ст. (до яких долучилися І.Крип'якевич, К.Широцький, С.Томашівський та ін.) утвердився жовто-блакитний прапор, тому його прийняли українські січові стрільці.

Прапором Української Центральної Ради затвердила також жовто-блакитний.

Але вже до цього само по собі склалося, що, створюючи різні емблеми як для державного, так і масового вжитку, їхні окремі автори ще з найдавніших часів постійно зображували тризуб, хрест, сонце чи то ще якийсь символ золотим у блакитному полі.

Проте жовто-блакитний порядок кольорів сприймався не всіма. Знайшлися й прихильники синьо-жовтого прапора, які підіймали на щит свою концепцію – символіку синього неба України над її золотими пшеничними полями. Але якщо за Центральної Ради цю дискусію припинив М. Грушевський, закріпивши вже прийняту порядковість своїм високим науковим авторитетом, то за гетьмана Павла Скоропадського її все ж було змінено державниками-хліборобами на блакитно-жовту. Зрозуміло, такий порядок кольорів стягу формувався під впливом найрізноманітніших, у т.ч. соціалістичних гасел, і, відповідно, був більш прийнятний за тодішніми настроями в країні. На останні гетьман Скоропадський мусив зважати, бо й так провадив «непопулярну» політику.

Директорію на чолі з Симоном Петлюрою така порядковість у кольорах навпаки задовольняла і тому була залишена без змін. Блакитно-жовтий прапор за часів С.Петлюри 1939 року він був прийнятий як державний прапор Карпатської України.

Проте у Галичині між 1920-1939 рр. під впливом прапорознавчих дослідів і публікацій вживано виключно жовто-блакитний прапор. Ним також користувалися на еміграції Пласт, а в період 1941-1944 рр. він був у вжитку в Українського Визвольного війська та у дивізії «Галичина».

У воєнний час в еміграції виникли непорозуміння між прихильниками жовто-блакитного і блакитно-жовтого порядку кольорів, які закінчилися постановою Української Національної Ради від 1949 р., що тим часом до остаточного встановлення

державних емблем незалежною владою в Україні національним прапором є блакитно-жовтий.

Як видно з усього цього, теперішня ж українська влада недовго розмірковувала над порядком кольорів, над їхнім трактуванням, над величезним глибинним значенням саме жовто-блакитної порядковості, не вшанувала історію – не виявилася послідовною при затвердженні державної символіки України.

Взяли за основу новітнє тлумачення барв (зважаючи на прокомуністичну більшість у Верховній Раді): синя, як чистого неба, – символ миру, жовта, як пшеничного лану, – символ багатства України.

Кажуть, процес відродження нації починається з повернення національної і державної символіки. Коли ж згадуємо наші Державний Прапор України «синього і жовтого кольорів», Малий Державний Герб (Великий Державний Герб ще треба встановити) та Державний Гімн, який теж «підправили», то стає очевидною занедбаність української символіки, що свідчить про реальний рівень державності й відродження нації.

Звідси і висновок – у побудові держави зроблено лише кілька неспілих кроків, а тому глибокі дослідження історично-культурологічного характеру виявляються якнайшвидше. Знаменним є те, що найновіший «Великий тлумачний словник сучасної української мови» 2001 року містить одне словосполучення: «жовто-блакитний» у значенні «який пов'язує в собі жовтий та блакитний кольори» та подає приклад: «жовто-блакитні прапори». Ще одне слово з цього словника – «жовтоблакитник» – історична назва прихильника української національної ідеї. І це додає віри в те, що жовто-блакитний стяг усе ж стане державним і замайорить по всій Україні.